Quaderns d'Intel·ligència Competitiva, Vigilància Estratègica, Científica i Tecnològica
QUIC&VECT 2 (2009) , Edició 1, 31 - 44

Actualitat de la intel·ligència competitiva

Víctor Cavaller

Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació
Universitat Oberta de Catalunya
E-mail: vcavaller@uoc.edu

Key words
Strategy, Strategic intelligence, Competitive Intelligence, Bibliographic production

Paraules clau
Estratègia, Intel·ligència Estratègica, Intel·ligència Competitiva, Producció bibliogràfica

Abstract
In a context of progress and development in a common area and environment, the elements that participate in the dynamic interaction of this environment (individuals, groups or associations, organizations, companies, societies, etc.) correlate unfailingly in terms of competition. The survival and vital expansion of these actors depends in good part on the skillful treatment that they do with information about the factors that influence their relationship with the environment: information on resources, trends, risks, advantages, etc.
Ultimately, the global process of every activity converges fundamentally on the urgency of a strategy.

Resum
En una situació de progrés i desenvolupament en un àmbit i entorn comú, els elements que participen en la interacció dinàmica d'aquest entorn (individus, grups o associacions, organitzacions, empreses, societats, etc) es relacionen indefectiblement en clau de competència. La supervivència i expansió vital d'aquests subjectes depèn en bona part del tractament més hàbil que donin a la informació sobre els factors que condicionen la seva relació amb l'entorn: informació sobre els recursos, tendències, riscos, avantatges, etc.
En darrer terme, el procés global de tota activitat convergeix fonamentalment en la urgència d'una estratègia.

1. Concepte: la intel·ligència com a criteri de progrés

Considerem com criteri de progrés evolutiu "l'increment de la capacitat per a adquirir i processar informació sobre l'ambient" (Ayala, 1974), en tant que aquest contribueix a l'èxit evolutiu de les organitzacions.[1] Si bé aquest increment "no constitueix una característica general de l'evolució de la vida", en tant que estem exposats a exigències específiques, a la necessitat d'experimentació, al fracàs, etc, si que constitueix "un criteri acceptable de progrés" (Dobzhansky, 1983).

Efectuem la següent deducció:

a) La intel·ligència es defineix justament com aquesta igual "facultat o capacitat (...) de comprendre el món de les relacions i prendre'n consciència, per a resoldre situacions noves mitjançant unes respostes també noves o per a aprendre a fer-ho",[2] per la qual cosa, la intel·ligència se situa com principal criteri de progrés.
b) Actualment, tenim a l'abast tecnologies que multipliquen la capacitat per acumular i processar analíticament la informació, per la qual cosa, el progrés passa per la necessitat d'estructurar sistemàticament els processos intel·ligents de processament de la informació que s'extreu de la realitat com entorn global per al seu domini.
c) Les organitzacions, com elements o conjunts de realitat estructurats en base a una funcionalitat interna i a uns objectius determinats, orienten la seva activitat en el marc d'una estratègia,[3] per la qual cosa, la disciplina científica i pràctica organitzativa que integra com objectiu el processament sistemàtic de la informació per al seu ús estratègic, haurà de dir-se *Intel·ligència*[4] en un entorn de competència informativa. I és amb aquests termes que definim *la Intel·ligència,* pràctica que haurà d'esdevenir el suport indispensable per a la clau del progrés de les organitzacions i a la qual, teoritzada en disciplina, consagrem la present investigació.

> En base a aquesta deducció exposada, resta definida la intel·ligència com el *tractament sistemàtic de la informació orientada al progrés de les organitzacions*. Integra doncs tres dimensions fonamentals processuals:
>
> *sistema - informació - estratègia*
>
> que constitueixen en la seva relació la condició necessària per elevar una activitat organitzativa al mode de la intel·ligència.

Quadre 1: ***Sobre els elements definitoris de la intel·ligència***

2. Origen de la intel·ligència competitiva

[1] Adaptem la referència d"organismes' a organitzacions, i en aquesta translació fonamentem l'orientació de la nostra tesi.). Dobzhansky detalla: "Aquesta capacitat 'resulta útil als organismes com una adaptació' per això que, entesa com criteri de progrés, 'dóna llum a certes característiques de l'evolució de la vida'."

[2] Gran diccionari de la llengua catalana. http://www.grec.net/cgibin/lexicx.pgm) Bcn: Enciclopèdia catalana,1999. En endavant Gdlc.

[3] L'estratègia, definida com "l'art de coordinar les accions i de maniobrar per tal d'aconseguir una finalitat" (Ddlc), incorpora el conjunt d'habilitats, l'art, que orienta l'activitat de qualsevol organisme, per la qual cosa és aplicable a qualsevol element i a qualsevol organització.

[4] La intel·ligència es defineix com "la facultat o capacitat (...) de comprendre el món de les relacions i prendre'n consciència, per a resoldre situacions noves mitjançant unes respostes també noves o per a aprendre a fer-ho" (Gdlc). D'acord amb el que enllà hem exposat, si li atribuïm la referència a la competència, no fem més que situar-la en la línia evolutiva que impulsa el seu progrés.

La intel·ligència com pràctica humana organitzativa *de facto* ha existit sempre i ha vingut realitzant-se de manera més o menys conscient i intensa des de la revolució industrial. La necessitat de garantir la continuïtat i l'èxit de l'activitat organitzativa s'ha associat tradicionalment a la necessitat de desenvolupar una actitud i/o activitat de *vigilància*[5] per part fonamentalment de les empreses i dels governs i s'ha concretat en diferents àmbits d'entre els quals destaquen: (1) la vigilància del mercat o comercial, (2) la vigilància competitiva i (3) la vigilància tecnològica.[6]

Tanmateix seria erroni vincular l'emergència de la IC exclusivament a l'interès suscitat per alguna d'aquestes tres tipologies de vigilància. Una anàlisi més exhaustiva ens obliga d'una banda, a considerar cadascuna de les vigilàncies que actualment integra la IC com factors d'origen a llarg, mig i curt termini, i d'altra, a donar llum sobre el progrés més recent de la IC com pràctica i com disciplina constatant l'existència de uns esdeveniments clau molt útils per a aproximar-se al seu èxit.

Aquests esdeveniments clau es situen en el calendari de les dues darreres dècades si bé podem remuntar-nos a la dècada de 60 per trobar els antecedents més llunyans:

> **1960**: Inici de l'extensió de la producció en massa.
> **1967**: Primers antecedents d'aproximació als conceptes de Vigilància de l'entorn i d' Intel·ligència organitzativa: Aguilar publica *Scanning the business environment* i Wilensky *Organizational intelligence: Knowledge and policy in government and industry.*
> **1980**: Porter publica *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors".*
> **1986**: Fundació de SCIP amb el nom de *Society of Competitor Intelligence Professionals* posteriorment rebatejada amb el nom de *Society of Competitive Intelligence Professionals.*
> **Finals dels 80**: desenvolupament disciplinar de les tècniques de VT segons Maspons (2002)
> **1990**: Canvi de model de mercat segons Cartier (1999): nova economia - TIC.
> **1994**: Any a partir del qual es constata un ràpid creixement de l'interès en matèria d' IC segons estudis bibliometrics de Walker (1994b).

Hi ha tres grups de dates que determinen un abans i un després en l'evolució de la IC. Aquests grups de dates els podem ordenar segons corresponen al registre de canvis en:

A. L'entorn econòmic [1960-1990]: canvis de sistemes de producció
B. L'interès científic [1967-1980-1994]: primers antecedents - Estratègia competitiva de Porter - data esclat producció bibliogràfica
C. L'activitat empresarial: [1986 i finals dels 80]: Any de la fundació de SCIP per part d'un col·lectiu d'empresaris i anys que comença a registrar-se un desenvolupament en les tècniques de VT en l'àmbit empresarial

No ha estat fins a les darreres dècades del segle passat, en el context de la nova economia sorgida a l'entorn de la revolució en el camp de les tecnologies de la informació i de la comunicació, que s'ha plantejat el concepte de competició i el resultant de la seva relació amb la intel·ligència (activa) en termes acotats de disciplina i de funció organitzativa determinada. El sentit que ha centrat la redefinició del concepte de competència, que ha afavorit l'emergència de la IC com disciplina i activitat, ha estat el de contemplar-la com el camp on es resol l'estratègia de l'organització radicalment en pro de la supervivència (Cronin i Crawford, 1999a, 1999b; Shapiro i Varian, 1999;

[5] *L'activitat de vigilar, del llatí vigilare ['estar en vetlla; estar atent'] es defineix com "estar atent a allò que pot fer o ha de fer algú o alguna cosa, a allò que un mateix pot fer o ha de fer, a allò que pot esdevenir-se o ha d'esdevenir-se, especialment per evitar un perill, (...)" (Gdlc)*
[6] En endavant VM, VC i VT respectivament.

Von Krogh, Ichijo i Nonaka, 2000) en clau de gestió eficaç de la informació: "una organització ha de desenvolupar i sostenir processos de gestió d'informació efectiva i de coneixement, tals com IC, per tal de promoure la interacció entre les forces amb les que ha de negociar per tal d'assolir els seus objectius estratègics" (Bergeron i Hiller, 2002).

En aquest nou context s'ha impulsat la creació de nous models estratègics avançats basats en la creativitat i en la innovació (Von Krogh, Ichijo i Nonaka, 2000). Com és evident, la incorporació d'aquests factors al món de l'empresa ha suscitat un gran interès per la seva potencialitat en la seva aplicació al negoci i a la producció industrial, en tots els seus sectors i no només en el de les tecnologies, la qual cosa ha obligat a la vegada a una urgent revisió de les tipologies tradicionals de vigilància i de la seva relació.

La VT en el marc d'una vigilància estratègica global ha liderat els continguts d'aquesta revisió i en conseqüència ha gaudit d'una especial consideració i un particular desenvolupament en l'àmbit de la investigació científica, determinant una especial tendència en la consolidació de la IC com pràctica empresarial i disciplina científica[7].

En l'evolució d'aquesta consolidació són rellevants les conclusions a partir dels estudis cienciomètrics sobre vigilància elaborats per Cohen (2000) que determinen per aquest autor tres fases que marquen en l'àmbit anglosaxó i francòfon la vigilància de l'entorn de les organitzacions en les darreres dècades. Citem: *"....nous avons observé trois périodes dans l'évolution de la notion de surveillance : une phase d'émergence, une phase de maturation et une phase de consolidation dont les dates et les durées diffèrent d'un pays à l'autre – d'une entreprise à l'autre. Cela explique donc qu'il peut y avoir un décalage de phases entre les pays – entre les entreprises"*.

	A partir de l'observació i l'anàlisi de publicacions anglosaxones	A partir de l'observació i l'anàlisi de publicacions francòfones
Fase d'emergència	De 1967 a 1980	De 1970 a 1990
Fase de maduració	De 1981 a 1990	De 1991 a 2000
Fase de consolidació	De 1991 a 2000	A partir de 2000

Taula 1 : ***Fases de l'evolució del concepte de vigilància de l'entorn de les organitzacions***
Font: Cohen (2000)

En la secció següent tractarem de concretar aquesta evolució recollint les definicions que ha rebut la IC des dels seus primers enunciats fins a l'actualitat.

[7] Com exemple de l'orientació que ha rebut la IC i del relleu que ha pres la inter-relació entre la vigilància (informativa) i la VES, Jean Michel (1999) destaca la definició establerta pel " Groupe de Projet Intelligence Economique " constituït en juliol de 1995 a iniciativa de l'ADBS (L'Association des professionnels de l'information et de la documentation: *"L'intelligence économique est constituée par l'ensemble des concepts, des outils, des méthodologies et des pratiques permettant de mettre en relation, de façon pertinente, différentes connaissances et informations dans la perspective de la maîtrise et du développement de la dynamique économique. Cette mise en relation implique en particulier: - une mobilisation des hommes ; - un traitement et une analyse de l'information et de la connaissance orientés vers une finalité opérationnelle ; - une circulation efficace des informations et des connaissances au sein des organisations concernées"*.

3. Anàlisi de les definicions d'intel·ligència competitiva

És oportú aturar-se a considerar un recull de les definicions més significatives que ha rebut la intel·ligència competitiva i les seves formes derivades que hem trobat i seleccionat al llarg de la nostra investigació i que informen de l'evolució del seu concepte en les darreres dècades:

DEFINICIONS D'INTEL·LIGÈNCIA COMPETITIVA (IC) i formes derivades				
nd	**Autor**	**Any**	**TI**	**Definició**
1	Aguilar	1967	ES	L'exploració de l'entorn (Environmental scanning) és l'adquisició i l'ús de la informació sobre esdeveniments, tendències i relacions en l'entorn extern d'una organització, el coneixement de la qual assistirà a la gerència a planejar l'organització una línia de conducta futura
2	Porter	1980	CI	L'objectiu de la intel·ligència del competidor (*Competitor Intelligence=CI*) és desenvolupar una representació de la naturalesa dels canvis probables de l'estratègia que cada competidor pot realitzar, la resposta probable de cada competidor als moviments estratègics de la competència i la reacció probable de cada competidor als canvis de la indústria i de l'entorn. La CI es centra en les accions, els comportaments i les opcions pel fet d'existir un o més competidors potencials
3	Berenguer	1982	BI	Les unitats d'intel·ligència empresarials (*Business intelligence*) són petits òrgans funcionals interdependents, que recullen informació interna i externa de l'empresa, la tracten intel·lectualment i la difonen a les restants unitats funcionals i als distints nivells jeràrquics de l'empresa
4	Shrivastava i Grant	1985	IC	La IC és el sistema d'aprenentatge sobre les capacitats i comportaments dels competidors actuals i potencials amb objecte d'ajudar als responsables en la presa de decisions estratègiques
5	Sutton	1988	IC	La IC es refereix a l'anàlisi de competidors així com a les condicions competitives en les indústries o les regions particulars
6	SCIP	1988	IC	La IC és el procés de supervisar l'ambient competitiu que permet als directius de les empreses de tots els tamanys prendre les decisions informades sobre tot en el relatiu a la comercialització, R+D, i d'invertir tàcticament en estratègies de negoci a llarg termini
7	Gilad i Gilad	1988	BI /IC	La intel·ligència empresarial *(Business intelligence*) s'ha descrit com l'activitat de supervisar l'ambient extern de l'empresa per a obtenir la informació que és rellevant per al procediment de presa de decisions. A la pràctica, la BI es concentra sovint en competidors actuals com en la IC, però també pot incloure àrees com l'anàlisi d'adquisicions, de fusions potencials i dels gravàmens de risc als països
8	Baumard	1991	IE	La intel·ligència econòmica no és només observació sinó una pràctica ofensiva i defensiva de la informació. El seu objectiu consisteix en relacionar diverses àrees per a servir als objectius tàctics i estratègics de l'empresa. És una eina que connecta el saber de l'empresa amb l'acció
9	Gilad	1992	IC	La IC és l'accés a temps al coneixement i informació rellevants en les diferents fases de la presa de decisions
10	Kokubo	1992	IT	La intel·ligència tecnològica per a la R+D consisteix fonamentalment en la recollida d'informació tècnica, la distribució de la informació

				adquirida a les persones correctes i el treball analític per al procés de decisió
11	Choo y Auster	1993	ES	L'exploració de l'entorn (*Environmental scanning*) és l'adquisició i l'ús de la informació sobre esdeveniments, tendències i relacions en l'entorn extern d'una organització, el coneixement de la qual assistirà a la gerència a planejar l'organització una línia de conducta futura. / Les organitzacions exploren l'ambient en ordre a entendre forces externes del canvi per tal de desenvolupar les respostes eficaces per millorar la pròpia posició en el futur. / L'exploració cobreix no només a competidors, proveïdors i clients sinó que també inclou tecnologia, les condicions econòmiques, l'ambient polític i les tendències socials i demogràfiques.
12	Choo	1998a		
13	Heiser	1994	IT	La intel·ligència tecnològica consisteix en el seguiment o exploració i anàlisi estratègica del progrés de la ciència i la tecnologia. No es tracta d'obtenir informació i fer informes sinó de donar suport a les organitzacions en la gestió de la tecnologia per a que prenguin decisions correctes en el temps adequat
14	Martre	1994	IE	La Intel·ligència econòmica (IE) integra els resultats de la vigilància en diferents àmbits : científic i tecnològic, competencial, financer, jurídic i reglamentari
15	Rouach	1996		
16	Degoul	2000		
17	Groupe de Projet Intelligence Economique	1995	IE	La intel·ligència econòmica està constituïda pel conjunt de conceptes, instruments, metodologies i pràctiques que permeten posar en relació de manera pertinent diferents coneixements i informacions en la perspectiva del domini i dels desenvolupament de la dinàmica econòmica. Aquesta posada en relació implica en particular: una mobilització humana, un tractament i anàlisi de la informació i del coneixement orientats vers una finalitat operacional, una circulació eficaç de les informacions i dels coneixements en el si de les organitzacions implicades
18	Ashton i Stacey	1995	IT	La intel·ligència tecnològica és el procés de recerca, anàlisi i ús de la millor informació sobre desenvolupaments, fets i tendències en l'entorn científic i tecnològic
19	Ettorre	1995	IC	La IC és el procés mitjançant el qual les organitzacions obtenen informacions útils sobre els seus competidors que utilitzen en les seves planificacions a curt i llarg termini
20	Gibbons i Prescott	1996	IC	La IC és el procés d'obtenció, anàlisi, interpretació i difusió d'informació de valor estratègic sobre la indústria i els competidors, que es transmet als responsables de la presa de decisions en el moment oportú
21	Ashton i Klavans	1997	IT	La intel·ligència tecnològica és la recerca, detecció, anàlisi i comunicació als directius de l'empresa d'informacions orientades a la presa de decisions sobre oportunitats, amenaces, tendències o desenvolupaments exteriors en l'àmbit de la ciència i la tecnologia que poden afectar a la situació competitiva de l'empresa
22	Cottril	1998	IC	La IC és l'obtenció ètica i legal, anàlisi i distribució d'informació sobre l'entorn competitiu, incloent els punts forts i febles així com les intencions dels competidors

23	Rodríguez	1999	IC	La intel·ligència es diferencia de la vigilància en el fet que no es limita a la simple obtenció d'informació sinó que posa èmfasi en la selecció d'aquesta informació, en la seva anàlisi i en la seva presentació de forma adequada per a que els directius puguin prendre les decisions. (...) La intel·ligència presenta una informació més elaborada i millor preparada per a la presa de decisions.
24	Nordey	1999	IE	La vigilància tecnològica contribueix a la intel·ligència econòmica, però no és suficient per a completar la intel·ligència econòmica. La intel·ligència integra a la vegada: la documentació, la vigilància documental, les vigilàncies especialitzades (o sectorials) i la vigilància estratègica
25	Bergeron i Hiller	2002	IC	La IC és la recollida, la transmissió, l'anàlisi i la difusió de la informació rellevant públicament disponible, èticament i legalment obtinguda com mitjà per a la producció de coneixement processable per a la millora de la presa de decisions i accions corporatives
26	Cavaller	2003	IES	La intel·ligència estratègica és la gestió sistemàtica de la informació orientada estratègicament al progrés de les organitzacions. Incorpora les tres dimensions fonamentals processuals: sistema - informació - estratègia, que constitueixen la condició necessària per elevar una activitat organitzativa al mode de la intel·ligència. Integra en ordre d'aplicació les següents sis tipologies de vigilància: de l'entorn, organitzativa, competitiva, econòmica, tecnològica, estratègica.

*Taula_2 : **Algunes definicions d'intel·ligència competitiva i formes derivades** principalment en les dues darreres dècades 1980-2002*

En referència a aquest recull de definicions podem efectuar el següent ordre de consideracions:

4. Sobre la determinació del concepte d'intel·ligència competitiva.

L'evolució del concepte d' IC fins al seu reconeixement com disciplina singular ha estat condicionada als esdeveniments clau que hem esmentat més amunt i al llarg d'aquest període ha estat definit de múltiples formes i amb diferents terminologies que en molts casos indicaven global o parcialment el mateix procés amb diferents matisos. Els termes més comuns en anglès per referir-se a la IC han estat *competitive intelligence, business intelligence, competitor intelligence, and environmental scanning* (Bergeron i Hiller, 2002)[8]. En el nostre recull s'inclouen algunes definicions d'aquestes formes conceptuals de l'anglès precedents, sinònimes o complementàries a la IC, la forma francesa *Intelligence économique* (IE), i una formulació de la tipologia d'intel·ligència limitada a l'àmbit tecnològic, *Intel.ligència tecnològica* (IT).[9]

La multiplicitat de definicions que ha rebut la IC no ha estat deguda tant a la seva complexitat sinó a la seva condició pluridisciplinar, a la seva adaptació evolutiva recent, a la cobertura de nombroses seccions d'intel·ligència i a l'interès que ha suscitat i ha centrat des de diferents àmbits empresarials i àrees científiques. Tant per aquestes tendències com pel fet que les tipologies de vigilància s'han

[8] Aquests autors descriuen encertadament el concepte de IC, a partir de l'anàlisi que hi efectuen en clau de revisió bibliogràfica com"multifaceted and fuzzy" (…). Ajuda a la confusió la quantitat de termes i varietat de definicions dels mateixos termes. Remeten a: per exemples de definició Fahey, 1999, p. 5; Fuld, 1995, p. 23; Fuld, 2000a; McGonagle & Vella, 1998, p. 149; Pollard, 1999, p. 205; Society of Competitive Intelligence Professionals [http://wwwscip.org]; and Westney i Ghoshal, 1994, p. 430.

[9] En anglès, *Competitive Technical Intelligence* (Escorsa i Maspons, 2002*)*

projectat sobre altres tantes tipologies d'intel·ligència, al llarg de la seva genealogia s'han multiplicat les atribucions de la intel·ligència, fins a l'extrem d'apuntar la referència a una "total intelligence" (Pollard, 1999).

Davant de la multiplicació terminològica han hagut intents per establir un ordre conceptual intern en diferents sentits:

a) Proposant una unificació definitiva terminològica sota el concepte mare d' IC[10] (el cas de SCIP);
b) Mantenint la diferenciació terminològica integrant les modalitats a les que es refereixen en un corpus únic. Per exemple, Choo (1998a) proposa un continu: Competitor Intelligence - Competitive Intelligence - Business Intelligence - Environmental Scanning - Social Intelligence , ordenat en raó del termini i amplitud de la seva aplicació i cobertura..
c) Identificant una evolució històrica del concepte. Prescott (1995) dedueix quatre etapes en l'evolució de la IC: (1) Abans de 1980. Reunió de dades sobre competitivitat; (2) 1980-87. Anàlisi de la indústria i del competidor (1980-1987); (3) 1988 fins al present de Prescott, 1995. I (4) una etapa final, que anomena "IC com capacitat medular (core capability)".
   Una proposta actualitzada va ser formulada cinc anys més tard per Cohen (2000), ja esmentada més amunt, d'acord amb la qual, la vigilància o la intel·ligència han experimentat una fase d'emergència (des de 1967 o 1970 fins a 1980 o 1990 segons es tracti de l'àmbit anglosaxó o francòfon respectivament), seguida d'una de maduració fins a l'actual fase de consolidació (V.Taula 3).

5. Sobre la producció bibliogràfica

Tot i que podem incorporar la definició d'Aguilar (1967) d'ES que cita Choo (1999),[11] en la literatura científica són relativament recents els antecedents trobats del despertar de l'atenció sobre les funcions de la intel·ligència en gestió estratègica en les organitzacions. Tot i així, Bergeron i Hiller (2002) es remunten a la dècada dels 60 tot reportant les indicacions de Wilensky que el mateix any 1967 escriu *Organizational intelligence: Knowledge and policy in government and industry,* constatant sobre l'absència d'estudis sòlids sobre la teoria, la pràctica i la significació de les funcions de la intel·ligència en el govern i la indústria.
En qualsevol cas, el període que va de 1960 a 1990 determinat per un mode de producció en massa empès per mercats nacionals basats en l'oferta i en portfolios estables de productes no va donar oportunitat al plantejament d'una producció guiada per l'estratègia com va sorgir de forma necessària a partir de 1990 enfront dels reptes de la globalització del mercat, la ràpida evolució dels productes que impulsa la competitivat, etc...

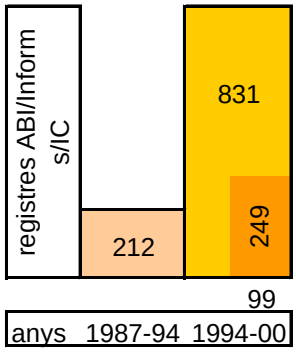
Destaca Porter (1980) per incorporar en el moment que ho va fer la relació intel·ligència-competència-estratègia i sistematitzar l'estructura clàssica de l'anàlisi de les cinc forces per a la identificació dels factors que poden influir sobre el grau de competència en una indústria. Podem dir que el canvi de model vers l'anomenada *Era del Coneixement o del Saber* (Cartier, 1999) caracteritzada per la importància de la innovació, el valor de les empreses, la revolució de les tecnologies de la informació i de la comunicació, en part va ser anunciat amb la gènesi fundacional de la *gestió estratègica de les organitzacions* a la dècada dels 80 com disciplina. El mèrit d'aquest

[10] Bergeron i Hiller (2002) remeten a Barndt (2000)
[11] The Art of Scanning the Environment, ASIS Bulletin 25, no. 3: 13-19, special issue on information seeking.

anunci correspon efectivament a Michael Porter[12] (Sutton, 1988; Prescott 1995) que en l'actualitat continua essent la màxima autoritat en matèria d'estratègia competitiva, competitivitat i desenvolupament econòmic de nacions, estats i regions[13].

És convingut que l'estudi de la IC va irrompre pròpiament amb aquest nom a mitjans dels anys noranta (1) a partir de l'interès despertat en matèria de gestió estratègica de les empreses a la dècada dels 80 (Bergeron i Hiller, 2002) i (2) del desenvolupament de les tècniques de VT en l'àmbit empresarial emergent des de finals de la mateixa dècada (Maspons, 2002). Concretament s'ha situat en l'any 1994, la data inaugural de la intel·ligència competitiva com a disciplina científica i funció organitzativa reconeguda. Els estudis sobre la producció bibliogràfica en base a les anàlisis d'indicadors bibliomètrics (nombre de publicacions, conferències, seminaris, consultors, programes de governs, cursos universitaris, etc) detecten a partir d'aquest any un ràpid creixement de l'interès en matèria d'intel·ligència competitiva.

Així per exemple, en termes de producció bibliogràfica, en el període que va de gener de 1987 a juny de 1994, Walker (1994b) troba 212 registres amb el terme *intel·ligència competitiva* en la base de dades ABI/Inform. El mateix terme en el període entre 1994 i l'abril del 2000 apareix 831 vegades en la mateixa base de dades. I només l'any 1999 ja hi apareix 249 vegades (Bergeron i Hiller, 2002).

font: Walker (1994b)

Figura_1 : ***La intel·ligència competitiva en la producció bibliogràfica segons Walker, 1994b i Bergeron i Hiller, 2002***
en el període 1987-2000

Les conclusions d'altres fonts relatives a l'ús del terme i a la seva explotació en la bibliografia recent (Favier, 1998; Cohen, 2000), tot i la seva actualització, confirmen l'anunci de les observacions de Walker i estableixen l'any 1994 com l'any de la imposició neta del concepte

[12] L'any 1980 Porter va publicar "Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors" i l l'any 1985 " Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance" Per copsar la influència d'aquestes obres només cal dir que la primera ha estat traduïda a 17 idiomes i impresa 58 vegades mentre la segona ho ha estat 34. Sobre la figura de M.Porter citem la nota biogràfica que trobem al web de Harvard Business School: "*Michael E. Porter is the Bishop William Lawrence University Professor, based at Harvard Business School. A University professorship is the highest professional recognition that can be given to a Harvard faculty member. Professor Porter is the fourth faculty member in Harvard Business School history to earn this distinction, and is one of about 15 current University Professors at Harvard.*
Pfr. Porter is a leading authority on competitive strategy and the competitiveness and economic development of nations, states, and regions. A: http://dor.hbs.edu/fi_redirect.jhtml?facInfo=bio&facEmId=mporter

[13] Michael Porter dirigeix des de l'any 2001, any de la seva creació, the Institute for Strategy and Competitiveness creat conjuntament per la Harvard Business School I la Harvard University.

d'intel·ligència competitiva per sobre d'altres relatius al concepte de vigilància, si bé matisen les dates de la seva consolidació fent-la avançar o retrocedir segons l'anàlisi correspongui a l'àmbit cultural anglosaxó o francòfon.

Per altra banda, tot i l'interès suscitat, en el període que en la dècada dels 80 s'inicia, també té el seu origen el fenomen de l'aparició creixent d'obres de caràcter divulgatiu, presentades amb l'objectiu de proporcionar instruments bàsics de gestió estratègica per al disseny de productes i fórmules de comercialització innovadors dirigits amb la finalitat unívoca de garantir un bon rendiment econòmic a l'empresa. Aquest fenomen, indicador de la demanda existent, ha estat però acompanyat de la constatació d'una absència d'estudis científics sòlids sobre IC i d'una naixent consciència de la necessitat d'una investigació sistematitzada, constant i actualitzada en aquesta àmbit (Lesca 1994; Pinkerton, 1996; Prescott, 1995).
Aquest creixent interès per la IC ha estat impulsat, en part circumstancialment, per les necessitats reals de les organitzacions en la nova economia, per la centralitat de la seva aplicació a diferents disciplines i en part per la intervenció dinamitzadora de la Society of Competitive Intelligence Professionals (SCIP) fundada l'any 1986 amb seu a Virgina (EUA)[14].

6. Nova orientació: la intel·ligència estratègica

S'evidencia una manca d'homogeneïtat i d'acord en la comunitat científica sobre un concepte clar d'IC. Des del marc d'aquesta investigació creiem que en l'actualitat s'anuncia una fundació estructurada del seu concepte on hauran de convergir de manera sistemàtica totes aquelles parcel·les disciplinars que l'hauran de completar orientant-se en referència al que hem definit com intel·ligència estratègica del tractament sistemàtic de la informació global en el si de les organitzacions.

[14] SCIP fou fundada l'any 1986 amb el nom de *Society of Competitor Intelligence Professionals* i rebatejada amb el nom de *Society of Competitive Intelligence Professionals.* SCIP ofereix oportunitats de formació i de reciclatge als professionals en un domini que viu una evolució molt ràpida. Els camps d'interès són força variats: aspectes legals i ètics de la recuperació de la informació, l'anàlisi de la informació en quant a les capacitats, febleses i intencions dels competidors. Molts dels membres de SCIP tenen una empresa en el sector de les recerques de mercat, de l'estratègia i de l'anàlisi o de la ciència i la tecnologia". Aquest marc ampli d'activitats ha facilitat la seva expansió fins al punt que "SCIP compta avui dia amb 50 seccions en més de 50 països. SCIP a: http://www.scip.org/

En l'actualitat, els darrers desenvolupaments conceptuals indiquen que el concepte d'IC s'ha d'emmarcar en el d'IES.

Convenim definir *intel·ligència estratègica* com la gestió sistemàtica de la informació orientada al progrés de les organitzacions constituït pel procés de cerca, tractament, anàlisi, interpretació i difusió de la informació adreçat a la direcció estratègica de tota activitat organitzativa; i a la vegada, com la disciplina que agrupa l'estudi del conjunt de tècniques d'anàlisi sistemàtic de la informació que de la pràctica d'aquell procediment s'ha formalitzat.

a. *Gestió* fa referència a la gestió en els següents processos: (1) cerca, (2) elaboració i síntesi d'indicadors, (3) tractament i anàlisi, 4) representació, (5) interpretació i (6) comunicació-difusió.
b. *Sistemàtica* fa referència a l'ordenació i estructuració tècnica i metodològica dels processos de mode seqüencial i retroprogressiu
c. *Informativa* fa referència a la representació de la realitat en forma de dades que agrupades donen constància d'unes relacions, l'anàlisi processual de les quals proporciona coneixement.
d. *Orientada al progrés* fa referència al sentit eminentment estratègic de la gestió.
e. *Organitzativa* fa referència a la universalitat de l'agent de l'activitat que els processos objectiven.

En base a l'arquitectura del sistema de vigilàncies de les que deriven els diferents tipus d'intel·ligència que integra la intel·ligència estratègica en el seu conjunt, convenim definir *intel·ligència competitiva* com la forma d'intel·ligència estratègica centrada en els aspectes relatius a la innovació i als avantatges tècnics i tecnològics que participen en els objectius de la intel·ligència estratègica.

Quadre 2: ***Definició i elements per a la determinació de la intel·ligència estratègica i la intel·ligència competitiva***

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aguilar, F. J. (1967) *Scanning the business environment.* New York: Macmillan.

Ashton, W. B.; Klavans, R. (1997). *Keeping abreast of science and technology: Technical intelligence for business.* Columbus, OH: Battelle Press.

Ashton, W.B.; Stacey, G. (1995). *Technical intelligence in business:undestanding technology, threats and opportunities.* International journal of Technology Management, V.10, Nº 1.

Ayala, F.J. (1974). "The concept of biological progress". En: Ayala, F.J.; T. Dobzhansky. *Studies in the Philosophy of Biology*.. London: Macmillan.

Baumard, P. (1991). *Stratégie et surveillance des environnements concurrentiels* Paris: Masson.

Berenguer, J.M. (1982). *Información tecnológica y función de inteligencia*. Madrid: Libros Ogein: Fundación Empresa Pública.

Bergeron, P.; Hiller C.A.(2002). "Competitive Intelligence". *Annual Review of Information Science and Technology (ARIST02).* Volume 36. 2002. Blaise Cronin, Editor. Asis&E.

Cartier, Michel, (1999). *2005: La nouvelle société du savoir et son économie.* [Recurs electrònic]. <http://www.crmodyssey.com/Documentation/Documentation_PDF/2005_La_nouvelle_societe-du_savoir.pdf >. [Consulta: 17/7/2004)

Choo,C.W.; Auster, E. (1993) "Environmental scanning: Acquisition and use of information by managers".*Annual Review of Information Science and Technology*, 28, 279-314.

Choo, C. W. (1998a). *Information management for the intelligent organization: The art of scanning the environment.* 2nd ed. Medford, NJ: Information Today.

Cohen, C. (2000). *La surveillance de l'environnement de l'entreprise, la veille strategique et l'intelligence strategique: des concepts differents mais complementaires*. [Recurs electronic]. <www.veilledulendemain.com/fichiers/wp598.pdf.> [Consulta: 21/07/2004]

Cottrill, K. (1998). "Turning Competitive Intelligence into Business Knowledge". *Journal of Business Strategy*, Vol. 19. julioL/agost.

Cronin, B.; Crawford, H. (1999a). "Information warfare: Its application in military and civilian contexts". *The Information Society*, 15, 257-263.

Cronin, B.; Crawford, H. (1999b). "Raising the intelligence stakes: Corporate information warfare and strategic surprise". *Competitive Intelligence Review*, 10(3), 58-66.

Degoul, P. (2000). "Introducción práctica a la problemática de la vigilancia tecnológica en las PYMES". *Conferencia en LEIA, Centro de Desarrollo Tecnológico,*. Vitoria: Parque Tecnológico de Miñano.

Dobzhansky, T.; Ayala, F.J. (1983). *Evolución*. Ediciones Omega, S.A. Universitat de California. Davis.

Ettorre, B. (1995). "Managing competitive intelligence". *Management Review*, 84, 15-19.

Gibbons, P. T.; Prescott, J. E. (1996). "Parallel competitive intelligence processes in organisations". *International Journal of Technology Management*,11, 162-178.

Gilad, B.; Gilad, T. (1988).*The business intelligence system: A new tool for competitive advantage*. New York: American Management Association.

Gilad, B. (1992). "What you don't know, can hurt you: formalising competitive intelligence activities". *Journal of AGSI.*

Heiser, B. (1994). "Using R&D to t rn competition into allies". *Competitive Intelligence Review*, Vol. 5, N.' 2.

Kokubo, A. (1992). "Japanese competitive intelligence for R&D". *Research Technology Management*, gener-febrer.

Martre, H. (1994). *Rapport du CGP Intelligence économique et stratégie des entreprises.* París: La Documentation Française, París.

Michel, J. (1999), "Veille informative, veille strategique, intelligence economique.....mais au fond, qu'est-ce que la veille?". [En línia]. Communication faite le 11 mars 1999 à: *Journée d'information "Outils de veille pour l'entreprise" organisée par l'IUT de Besançon.* <http://wwwparis.enpc.fr/~michel-j/publi/JM318.html> . [Consulta: 21/07/2004]

Nordey, P. (1999-2000). *De la documentation à l'intelligence économi*que. <http://www.neteconomie.com/perl/navig.pl/neteconomie/infos/article/20000921234726> [Consulta: 12/07/2004].

Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.

Rodríguez, (1999).

Rouach, D. (1996). *La veille technologique et l'intelligence économique*. Paris: Presses universitaires de France. (Que sais-je? 3086)

Shapiro, C.; Varian, H. R. (1999). *Information rules: A strategie guide to the network economy*. Boston: Harvard Business School.

Shrivastava, P.; Grant, J. (1985). "Empirically Derived Models of Strategic Decision-Making Processes". *Strategic Management journal*, 6.

Sutton, H. (1988). *Competitive intelligence*. New York: The Conference Board.

Von Krogh, G.; Lehijo, K.;Nonaka, I. (2000). *Enabling knowledge creation: How to unlock the mystery of tacit knowledge and release the power of innovation.* New York: Oxford University Press.

Walker, T. D. (1994b). "The literature of competitive intelligence". *Library Trends*, 43,271-284.

Wilensky, H. L. (1967). *Organizational intelligence: Knowledge and policy in government and industry*. New York: Basie Books.